

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Nationaal Programma Grieppreventie Factsheet 2021

Wat houdt het Nationaal Programma Grieppreventie in?

Elke winter krijgt gemiddeld ongeveer één op de tien mensen griep. Voor de meeste mensen is griep 'slechts' een vervelende ziekte die vanzelf weer over gaat. Maar voor mensen met bepaalde medische aandoeningen en 60-plus-sers kan griep ernstige complicaties geven met soms langdurige gevolgen. Het Nationaal Programma Grieppreventie (NPG) voorziet in een jaarlijkse griepvaccinatie voor deze personen met een verhoogd risico op ernstige complicaties door griep. De risicogroepen zijn mensen van 60 jaar en ouder, personen met diabetes, een chronische hart-, long- of nierziekte of verminderde afweer, mensen met een verstandelijke beperking die in een instelling wonen en inwoners van een verpleeghuis. Zij krijgen jaarlijks van hun (huis)arts of de zorginstelling waarin zij wonen een uitnodiging voor een gratis griepvaccinatie.

1. Ziektebeeld

Een influenza-infectie (griep) is een acute infectie van de bovenste luchtwegen en wordt veroorzaakt door het influenzavirus. In Nederland treedt de griep epidemisch op van november tot en met april. Griep kan variëren in ernst van klachtenvrij tot een dodelijk verloop en heeft een incubatietijd van meestal één tot vijf dagen.

In ongeveer één op de drie gevallen verloopt griep zonder klachten (asymptotisch). Als er klachten ontstaan stijgt plots de lichaamstemperatuur, wat vaak gepaard gaat met koude rillingen en algemene malaise met hoofdpijn en spierpijn (vooral in de ledematen). Ook zijn er meestal luchtwegklachten als keelpijn, neusverkoudheid en hoesten. Bij kwetsbare ouderen kunnen de verschijnselen minder 'kenmerkend' zijn.

Griep kan bij bepaalde mensen zoals risicogroepen complicaties geven. De meest voorkomende zijn secundaire bacteriële infecties zoals acute bronchitis, een longontsteking door een virus of een bacterie en myocarditis. Meestal treedt volledig herstel binnen 1 tot 3 weken op en is behandeling niet nodig.

Griep kan tot veel, meestal kortdurend, ziekteverzuim leiden. De [Arbobalans 2020](#) laat zien dat 'griep en verkoudheid' in 2020 voor 43% van het ziekteverzuim verantwoordelijk waren. Gemiddeld verzuimen mensen die zich vanwege griepachtige klachten ziekmelden 4,7 dagen. Ruim 70% van de mensen die vanwege griepachtige klachten verzuimt, meldt zich binnen 1 tot en met 4 werkdagen weer beter.¹

In 2020 was er geen griep epidemie. Dit was waarschijnlijk het gevolg van de maatregelen om de verspreiding van COVID-19 tegen te gaan.

2. Epidemiologie

Tijdens het afgelopen griepseizoen zijn er nauwelijks mensen geregistreerd met een influenzadiagnose. De reden was dat er afgelopen winter geen griep epidemie was, waarschijnlijk als gevolg van de coronamaatregelen en beperkingen van het internationale reisverkeer. Die maatregelen hebben ook bijgedragen aan de verminderde verspreiding van andere respiratoire virussen zoals griep.

In 2020 zijn volgens de [CBS Doodsoorzakenstatistiek](#) 295 mensen overleden als gevolg van een influenza-infectie als onderliggende doodsoorzaak².

Veruit het grootste deel van deze sterfgevallen (91%) betrof mensen boven de 60 jaar. Deze cijfers geven echter een onderschatting van de werkelijkheid omdat influenza-infecties niet altijd worden gemeld als onderliggende doodsoorzaak maar bijvoorbeeld longontsteking.³

Meer informatie over de epidemiologie van influenza-infecties in Nederland is te vinden op de RIVM [website](#).

3. Vaccinatie

Omdat het influenzavirus voortdurend verandert, bouwen mensen geen langdurige bescherming op tegen een influenza-infectie zoals dat voor veel andere infectieziekten wel gebeurt. Daarom wordt de samenstelling van het vaccin jaarlijks aangepast en moeten de risicogroepen jaarlijks opnieuw gevaccineerd worden.

Na vaccinatie worden binnen twee weken antistoffen tegen het influenzavirus aangemaakt die ongeveer 24 weken bescherming geven. Na vaccinatie daalt de kans op griep, maar is het nog steeds wel mogelijk om griep te krijgen. Als iemand ondanks vaccinatie griep krijgt, is het klinisch beloop over het algemeen milder en korter. Dit is vooral van belang voor de risicogroepen.

De beste tijd om te vaccineren is in de maand oktober en november, juist voor de periode waarin een epidemie wordt verwacht. Vaccinatie is tot in maart nog zinvol.

Hoe goed de griepvaccinatie werkt kan per jaar en per persoon verschillen. Dit hangt onder andere af van hoe goed de griepvaccinatie past bij de griepvirussen die in de winter rondgaan. Ook speelt de weerstand van de persoon die de griepvaccinatie krijgt een rol. Over het algemeen geldt hoe beter het afweersysteem werkt, hoe beter de griepvaccinatie in het algemeen werkt.

De kans op griep na een griepvaccinatie is gemiddeld 40% kleiner. Een werkzaamheid van 40% betekent dat de griepvaccinatie er bij 40 van de 100 mensen voor zorgt dat zij na de vaccinatie geen griep krijgen.

² Dat er nog wel doden zijn gemeld als gevolg van een influenza-infectie in 2020 heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat er in de eerste maanden van dat jaar geen coronamaatregelen waren.

³ <https://www.rivm.nl/griep-griepvaccinatie/feiten-en-cijfers>, <https://www.volksgezondheidenzorg.info/onderwerp/influenza/cijfers-context/sterfte#node-sterfte-als-gevolg-van-influenza>

¹ <https://www.tno.nl/nl/over-tno/nieuws/2021/2/arbobalans-2020/>

Meer achtergrondinformatie over het griepvaccin is te vinden op de RIVM website.

3.1 Doelgroep

De doelgroep van het NPG bestaat uit mensen met;

- een leeftijd van 60 jaar en ouder inclusief mensen die vóór 1 mei van het volgend jaar 60 jaar worden;
- afwijkingen en aandoeningen aan de luchtwegen en longen zoals astma, chronische bronchitis, longemfyseem;
- chronische stoornis van de hartfunctie, zoals na een hartaanval, hartritmestoornissen of na een hartoperatie;
- diabetes mellitus (suikerziekte) type 1 en 2; niet alleen mensen die insuline spuiten, maar ook de mensen die tabletten met bloedsuikerverlagende middelen slikken of een diabetesdieet volgen;
- een chronische nieraandoening. Het gaat vooral om als de nieren door een ziekte niet meer goed werken (dus bijvoorbeeld niet bij nierstenen);
- die kortgeleden een beenmergtransplantatie hebben ondergaan;
- die geïnfecteerd zijn met hiv (humaan immunodeficientievirus);
- verminderde weerstand tegen infecties (bijvoorbeeld door levercirrose, (functionele) asplenie, auto-immuunziekten, gebruik van chemotherapie en afweerverlagende medicatie);
- een leeftijd vanaf 6 maanden tot 18 jaar die langdurig salicylaten gebruiken (bijvoorbeeld bij chronische darmaandoeningen);
- een verstandelijke handicap die in een instelling wonen;
- wonend in een verpleeghuis, die niet vallen onder bovengenoemde categorieën.⁴

Bij elkaar gaat het om ongeveer zes miljoen mensen in de doelgroep.

In september 2021 heeft de Gezondheidsraad een [nieuw advies](#) uitgebracht over de indicatiestelling voor het NPG. Dit advies is niet meegenomen in deze factsheet omdat de geadviseerde indicatiestellingen op dit moment nog geen deel uit maken van het NPG.

3.2 Uitvoering

3.2.1 Proces

3.2.1.1 Selectie

- Jaarlijks selecteren (huis)artsen patiënten in hun praktijk die een indicatie hebben voor de grieprik. Dit doen zij bij voorkeur digitaal via de griepmodule behorend bij hun Huisartsen Informatie Systeem (HIS). Dat doen ze ook voor hun patiënten die in verzorgings- en verpleeghuizen en eventueel nabijgelegen asielzoekerscentra wonen.
- Specialisten ouderengeneeskunde selecteren geïndiceerde bewoners in verpleeg- en verzorgingshuizen. Artsen selecteren personen met een verstandelijk beperking die wonen in een intramurale voorzieningen.

3.2.1.2 Uitnodiging

- Jaarlijks nodigen huisartsen hun geïndiceerde patiënten uit voor toediening van de grieprik. De prikken worden gezet in oktober en november.
- Er is een infographic over de grieprik die jaarlijks wordt geactualiseerd door het RIVM in samenwerking met betrokken partijen. Vaak wordt de infographic op de achterkant van de uitnodigingsbrief geprint.
- Ter ondersteuning van de uitnodiging hangen huisartsen, apotheken, bibliotheken, ziekenhuizen en GGD'en posters in zorginstellingen en -centra op die herinneren aan de grieprik. Deze poster wordt gratis ter beschikking gesteld door het RIVM. Daarnaast is er patiënteninformatie over de griep en de grieprik beschikbaar via wachtkamerschermen in huisartspraktijken. [Publieksinformatie is te vinden op de website Thuisarts.nl](#) van het Nederlands Huisartsengenootschap (NHG) en het RIVM.

3.2.2 Wie zijn er betrokken bij NPG?

- De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) beslist wie tot de doelgroep van het NPG behoort op advies van de Gezondheidsraad.
- Het Centrum voor Bevolkingsonderzoek (CvB) van het RIVM voert de regie van het NPG. Het CvB is ook verantwoordelijk voor de publieksvoorlichting.
- De Stichting Nationaal Programma Grieppreventie (SNPG) contracteert en ondersteunt de huisartsen en zorginstellingen bij de uitvoering van de jaarlijkse griepvaccinatiecampagne waaronder het bestellen van vaccins en naderhand het declareren van de vaccins.
- De Dienst Vaccinvoorziening en Preventieprogramma's (DVP) van het RIVM verzorgt de vaccinlogistiek zoals inkoop (middels een Europese aanbesteding), opslag en distributie van de vaccins en heeft daartoe een dienstverleningsovereenkomst gesloten met CvB.

⁴ www.rivm.nl/grieprik

- Het Centrum Infectieziektebestrijding van het RIVM verzorgt medisch inhoudelijk advies over de griepvaccinatie.
- De Programmacommissie NPG, ingesteld door het CvB, adviseert over de landelijke coördinatie van het programma. De Programmacommissie bestaat uit deskundigen en organisaties die expertise hebben op het gebied van griepvaccinatie.
- Het NHG verzorgt samen met de SNPG de informatievoorziening voor de huisartsen, waaronder een praktijkhandleiding.
- Andere koepelorganisaties van betrokken beroepsgroepen informeren hun achterban over het NPG via hun eigen kanalen. Vaak levert de SNPG en/of het RIVM daarvoor informatie aan.
- Jaarlijks wordt de omvang en de vaccinatiegraad van de doelgroepen bij de huisartsen gemonitord door het Nivel.
- Zorgverleners en gevaccineerden kunnen vermoedelijke bijwerkingen of klachten na griepvaccinatie melden bij het Nederlands bijwerkingencentrum Lareb.

3.3 Vaccinatiegraad

Elk jaar publiceert het Nivel de [monitor](#) met cijfers over de vaccinatiegraad. In 2020 is 20,8% van de Nederlandse bevolking via de huisarts gevaccineerd tegen griep (n=143.609). Bij de doelgroep van de vaccinatie was dat 53,7%. Voorafgaand aan de vaccinatiecampagne heeft het Nederlands Huisarts Genootschap (NHG) de adviezen over de indicatiestelling voor griepvaccinatie aangescherpt en verduidelijkt wat impact had op de vaccinatiegraad: Als de vaccinatiegraad in de doelgroep wordt berekend met dezelfde indicatiestelling als in 2019, dan zou de vaccinatiegraad zijn gestegen van 52,6% in 2019 naar 57,3% in 2020.

Hieronder per groep de vaccinatiegraad van 2019/20 weergegeven (met de nieuwe indicatiestelling):

Risicogroep	Vaccinatiegraad
Cardiovasculaire aandoeningen	67,20%
Pulmonale aandoeningen	47,60%
Diabetes mellitus	66,40%
Leeftijd >60 jaar	61,40%
Leeftijd <60 jaar met medische indicatie	25,80%
Totaal	53,70%

Alle monitoren vanaf 2015 zijn te vinden op de website van het [RIVM](#).

4. Ontwikkelingen

- Vanwege de vergrijzing zullen er jaarlijks meer personen in aanmerking komen voor de griepvaccinatie.
- VWS besluit nog over het in 2021 verschenen advies van de Gezondheidsraad. De verwachting is dat in 2022 (en verder) gewerkt wordt aan de implementatie van dit advies. De implementatie van het advies zal leiden tot een toename van de doelgroep van het NPG.
- Ontwikkelingen in het vaccinatielandschap onder andere naar aanleiding van de verkenning van de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS) en de situatie rond de COVID-19 vaccinatie kunnen van invloed zijn op het NPG. Op welke wijze is nog onduidelijk.

5. Financieel

In 2021 kost het NPG ongeveer €90 mln. Hiervan gaat ruim €31 mln. naar de vaccins zelf en ruim €58 mln. naar het vaccineren door het huisartsteam. Circa €1,5 mln. is voor publieksvoorlichting, ondersteuning huisartsen, monitoring en organisatiekosten van het SNPG en het RIVM. De grootte van de doelgroep (n.a.v. GR-advies), de ontwikkelingen in de vaccinatiegraad, toekomstige aanbestedingen en keuzes met betrekking tot de inkoop van vaccins zullen van invloed zijn op de kosten van het programma in de komende jaren. De vaccinatietoediening aan geïndiceerde bewoners van verpleeg- en verzorgingshuizen, van intramurale voorzieningen voor mensen met een verstandelijke beperking en van andere zorgorganisaties waar geïndiceerden verblijven die geen huisarts hebben, valt niet onder het NPG (maar onder de Wet Langdurige Zorg (WLZ)). De vaccins voor deze doelgroepen worden wel vanuit het NPG bekostigd, maar de uitvoering niet.

6. Bronnen

1. [Arbobalans 2020](#)
2. <https://www.rivm.nl/monitoring-sterftecijfers-nederland>
3. www.rivm.nl/griepvaccinatie
4. [Praktijkhandleiding griepvaccinatie 2020](#)
5. [Monitor griepvaccinatie 2020](#)
6. [Griepvaccinatie: herziening van de indicatiestelling 2021 | Advies | Gezondheidsraad](#)
7. Hak E, Buskens E, Van Essen GA, de Bakker DH, Grobbee DE, Tacken MA e.a. Clinical effectiveness of influenza vaccination in persons younger than 65 years with high-risk medical conditions: the PRISMA study. Arch Intern Med 2005; 165: 274-80.

8. [Lareb rapport griepvaccinatie 2019-2020](#)
9. www.who.int/influenza/vaccines/virus/en
10. [CBS Doodsoorzakenstatistiek](#)
11. <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/influenza/cijfers-context/sterfte#node-sterfte-als-gevolg-van-influenza>
12. [Feiten en cijfers | RIVM](#)

7. Aanvullende informatie

- [RIVM](#)
- [ECDC](#)
- [Lareb rapportage bijwerkingen](#)
- [Monitor Influenzavaccinatie](#)
- [NHG-praktijkhandleiding griepvaccinatie](#)
- [SNPG](#)
- [Thuisarts](#)
- Volksgezondheidszorg.info
- [Nationaal Influenza Centrum van EUR en RIVM](#)

8. Contact

Mw. M. Carpay
Programmamanager NPG
RIVM-Centrum voor Bevolkingsonderzoek
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
E-mail: cvb@rivm.nl

Dit is een uitgave van:

**Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu**

Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

februari 2022

De zorg voor morgen begint vandaag